ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Փողի լուծը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վրաց «ազգասիրութեան նմուշ». Հացի թանգութիւնը Շուշու գաւառում. Նամակներ Մոսկվայից. Ռուսաց դրամատիկական ներկայացումները. Նամակ Բագուից. Նամակ Վլադիկավկազից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ամերիկայից. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մէլիքի աղջիկը.

ՓՈՂԻ ԼՈՒԾԸ

—

Վաղուց յայտնի էր, որ մեր ինտելիգենցիայի վրա բռնացած է փողի տապարակը. վաղուց մենք գիտէինք, որ բարձր կրթութիւն ստացած երիտասարդները դպրոցական նստարանների վրա են թողնում մեծ-մեծ խօսելու քաջութիւնը և երբ մտնում են կեանքի մէջ, ամեն ինչ մոռանում են և յօժար կամքով դառնում են հարուստ տգէտների կամակատար ըսպասաւորներ: Այս մասին շատ է գրվել, այս երգը արդէն հնացած է: Բայց, խոստովանում ենք, երբէք ինտելիգենցիան իր սարկական դրութեան այնպիսի խոշոր փաստ չէր տուել, ինչպէս տուեց այժմ Բագւում, պօլիտեխնիկումի հարցի մէջ: «Մշակի» ներկայ համարի մէջ տպված Բագուի թղթակցութիւնը բաց է անում այդ խոշոր և տխուր փաստը:

Մինչև այժմ մեր առօրեայ կեանքի մէջ եթէ կային մի քանի մխիթարական երեւոյթներ, դրանցից մէկն այն էր, որ ոսկի կուռքերը չէին համարձակվում ղեկավարել հասարակութիւնը այնպիսի հարցերի մէջ, որոնք որ և է կախում չունեն հարստութեան ստեղծած հեղինակութիւնից: Տգէտ բուրժուան միայն իր փողով պարծենալու իրաւունքն ունէր և երբէք չէր համարձակվի խցկվել այնպիսի գործերի մէջ, որոնք հասարակական նշանակութիւն ունեն և որոնց ղեկավարելու համար հարկաւոր է գիտութիւն: Անգրագէտ հարուստը չէր կարող, օրինակ, մտածել անգամ թէ ինքը կը դառնայ լրագրի տէր և գրել կը տայ նրա մէջ այն, ինչ ինքն է կամենում, ինչ որ հարկաւոր է իրան փառաբանելու համար: Գրականութիւնը, մամուլը փողատիրութեան ստրուկ չէր դառնում, քանի որ ինտելիգենցիան պահպանում էր իր անկախութիւնը, ձեռքից չէր տալիս այն իրաւունքը, որ միայն կրթված, զարգացած մարդուն է վերապահված: Բայց այժմ ինտելիգենցիան ինքն իր ձեռքով է ջընջում իր իրաւունքը, սեփական կամքով է զրկվում իր անկախութիւնից և ապացուցանում է, որ միակ մեծ, բարերար ոյժը աշխարհի վրա—փողն է: Բարոյական անկման էլ ի՞նչ մեծ փաստ էք ուզում:

Տարիներից ի վեր արծարծվում է Թիֆլիսի պօլիտեխնիկումի հարցը. հարկաւոր էր, որ Թիֆլիսին օգնէին միւս քաղաքները: Բագուն լուռ էր, իսկ այնտեղի միակ լրագիրը, որ գտնվում է միլիօնատէրի ձեռքում, ծաղրում էր բարձրագոյն դպրոց բացանելու միտքը: Յանկարծ ամեն ինչ փոխվում է կախարդական գաւազանի մի հարուածով. յանկարծ Բագուն կամեցաւ ունենալ իր սեփական պօլիտեխնիկումը: Եւ դուրս է գալիս, որ այդ յանկարծակի տենչանքը տեղի ունեցաւ լոկ այն պատճառով, որ այդպէս կամեցաւ տեղական կրեսոսներից մէկը: Մի քմահաճութիւն էր դա, բուրժուական մի ձգտում՝ խանգարել այն, ինչ իրան դուր չէ գալիս: Եւ տեսէք: Տեղական լրագիրը, որ դէմ էր բարձրագոյն դպրոցին, իսկոյն փոխեց իր լեզուն. իսկ ինտելիգենցիան հլու հնազանդութեամբ գնաց գործադրելու իր աղայի հրահանգները, ամենևին չը մտածելով, որ այդ քմահաճութեան նպատակն է խափանել պօլիտեխնիկումի բացումը Թիֆլիսում:

Բայց ո՞ւր կը տանէ այդ ամենը: Այսօր դուք փողի լծի տակ ոչնչացնում էք մի մեծ գործ. բայց ի՞նչ երաշխաւորութիւն ունէք թէ վաղը, միւս օրը ձեզանից չեն պահանջի աւելի ծանր զոհեր: Արդեօք չէ՞ք զգում, որ այդպէս վարվելով դուք մի օր այլ ևս ոչինչ չէք ունենայ ոսկի կուռքերի առջը քաղցրացնելու համար. արդեօք պա՞րզ չէ, որ այդ օրը ձեզ կարհամարհեն ոչ միայն նրանք, որոնք ձեզանից գործ և բարեխղճութիւն են պահանջում, այլ նոյն իսկ այն ոսկի կուռքերը, որոնց առաջ այսօր դուք քարշ էք գալիս, ցեխի մէջ գցելով ձեր ամբողջ կրթութիւնը, ձեր փառաւոր դիպլօմները...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎՐԱՑ «ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ» ՆՄՈՒՇ

—

Դեռ երեք տարի սրանից առաջ, երբ Քութայիսում վրացիների և հրէաների յարաբերութիւններն այնքան լարվել էին, որ խոշոր ընդհարումների և արիւնալի տեսարանների դէպքեր տեղի ունեցան, վրաց «Իվերիա» լրագիրը առանձին եռանդով տպագրում էր իր Թելաւի աշխատակցի՝ Նադիկվրելիի յօդուածները, որոնք ոչ այլ ինչ էին, եթէ ոչ անատամ յարձակումներ կուտակումներ Թելաւի և Սղնախի գաւառներում բնակվող հայերի հասցէին: Այդ յօդուածները այն աստիճան գրգռել էին վրաց հասարակութեան կրքերը, որ մենք մեր ականջով լսում էինք, թէ ինչպէս նրանք սպառնալիքներ էին կարդում «բոլոր հայերին Վրաստանից արտաքսելու համար»: Այժմ նոյն Նադիկվրելին նորից յարութիւն է առել «Իվերիայի» էջերում և խօսելով—պէտք է հասկանալ դատափետելով—Թելաւի հայ հասարակութեան սառնասիրտ վերաբերմունքի մասին Հերակլ թագաւորի հոգեհանգստի ժամանակ՝ աւելացնում է. «Մենք ոչ մի թշնամական յարաբերութիւն չունենք դէպի հայերը և չենք ունեցել և մեր յօդուածներով աշխատել ենք միշտ հարուածել—լսեցէք—հայ վաշխառուներին, կեղեքիչներին, որոնք տզրուկի պէս ծծում են մեր արիւնը. և ինչ են իմ յարձակումները կամ հարուածները այն հարուածների առաջ, որ մէկ մէկու յետևից հասցնում էր հանգուցեալ Արծրունին իր լրագրի մէջ»:

Պէտք է նկատենք պ. յօդուածագրին, որ այլ բան է հարուածել վ ա շ խ ա ռ ո ւ ն ե ր ի ն և այլ բան է հարուածել ամբողջ մի ա զ գ ո ւ թ ի ւ ն: Եթէ ինքը չէ հաւատում մեզ, թող նորից կարդայ 1895 թւին «Իվերիայում» զետեղած իր յօդուածները և համոզվի թէ ինչ լեզու էր բանեցնում մի քանի վաշխառուների անունով մի ամբողջ ժ ո ղ ո վ ր դ ի դէմ:

Մենք ուրախ էինք, որ մի ուրիշ վրացի, Անտօն Փուրցելաձէ, պատասխանեց այն ժամանակ նրա յարձակումներին և ապացուցեց փաստօրէն վաշխառուների առաջանալու պատճառը—որ ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ վրաց ազնուականութեան մեծ մասի անտարբեր վերաբերմունքը դէպի իրանց կալուածները, նրանց անհոգութիւնը և անչափ ծախսերը: Հիմք ունենք նաև կարծելու, որ վրաց ինտելիգենցիան եւս համակրանքով վերաբերվեց պ. Փուրցելաձէի յօդուածներին: Բայց, տարաբաղդաբար, «Իվերիան» նորից զետեղելով Նադիկվրելիի նման յօդուածագրերի ազգատեցութեան ոգով ներշնչված յօդուածները՝ առիթ է տալիս երկու հարեւան ազգերի կուլտուրական և դրացիական կապերի խզմանը: Այդ տեսակ յօդուածները ամենայն զզուանքի և արհամարհանքի են արժանի և այդ լրագրի առաջացրած անտագօնիզմը, կաւելացնենք, ոչ մի դրական հետեւանքի չի հասցնի:

Ստ. Մազմանեանց

ՀԱՅԻ ԹԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ ՇՈՒՇՈՒ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

—

Շուշի, ապրիլի 18-ին

Շուշում այժմ տիրող թանգութիւնը մտաբերել է տալիս 1879—1880 թւերի սովը: Ճիշդ է, այն ժամանակ հացի գինը հասաւ 4 ռուբլու,

---

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԷԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

Մի, երկու հայեացք բաւական էր, որ նա հասկանայ թէ այդտեղ, կանանց բազմութեան մէջ, միայն մի հատ թագուհի կայ և դա—Գայիանէն է: Գնչուհին կորաւ նրա յիշողութիւնից, իսկ այս աղջիկը իր կարմիր մետաքսեայ շորերի մէջ, կարծես, հարցնում էր թէ մի՞թէ կայ մի գեղեցկութիւն, որ յանդգնէ մրցել իր հետ: Բէկը, կարծես, այդ հարցին պատասխանելու համար էր, որ դարձաւ իր զոքանչին և էլի ասաց.

—Շուտ արա, վերջացրու:

—Վերջանում է, բէկ: Երեք օր է մնում...

Ցաղթահարված սիրիացին չիմացաւ թէ ինչ ասէ, և հրամայեց զինուորներին շարունակել երգը: Դարձեալ փչեց անապատի շունչը, դարձեալ խօսեցին արևի կրակոտ ճառագայթները, խոխոջացին ջրերը շատրուաններում, դարձեալ շշուկ հանեց մուսլիմանի դրախտը իր հեշտանքներով: Բէկը լսում էր, նայում էր: Տեսաւ, որ Գայիանէն թեքվեց դէպի իր ընկերուհիներից մէկը. ահա նրանք ինչ որ բան փսփսացին, ահա երկուսը նայեցին իրան: Ընկերուհին, միւս նըստածները մի ակնթարթում հալվեցան. Գայիանէն դէմքի վրա մի ծիծաղ ունի, որի մէջ ամբողջ աշխարհը կուլ կը գնար: Եւ միայն բէկն էր, որ կարող էր հասկանալ այդ հրաշքի միտքը. միայն նա գիտէր, որ ծիծաղը նշանակում էր թէ նշանածը խաղում է իր նշանածի հետ, ուրախ է, որովհետև սիրում է: Նշանածների երջանկութեան մեծ մասը կուրութիւն է, և այդ կուրութիւնը երբէք թոյլ չէր տայ բէկին նըթադրել, թէ մի ուրիշ միտք կարող է լինել այդքան գեղեցիկ, այդքան ջահիլ աղջկայ մէջ: Ու երբ հրաշքը անցաւ, երբ Գայիանէն նորից իր ընկերուհիներին տուեց իր ուշադրութիւնը, էլի սկսեց խօսել նրանց հետ, բէկը զգաց, որ ինքն էլ պիտի մի բան անէ, արտայայտէ իր խորին գոհութիւնը: Նա խօսել էր ուզում, և նայելով իր զոքանչին, յանկարծ ասաց.

—Ի՞նչ ես ուզում, Աննա-խաթուն:

Այդ անունը նա առաջին անգամն էր արտասանում: Զարմացած բարեհաճութեան այդ անսովոր նշանից, մէլիքի կինը հարցրեց.

—Ի՞նչ հրամայեցիր, բէկ:

—Ինձանից մի բան խնդրիր:

Աննա-խաթունը միամիտ կերպով ծիծաղեց և ոչինչ չասաց:

—Համաքը չէ. ես մի բան տալ եմ ուզում: Լաւ է այս տեղը, այնքան լաւ, որ դու պիտի ասես թէ ինչ ես խնդրում:

—Միայն քո առողջութիւնը, բէկ:

—Այդ բաւական չէ, ասաց նա աւելի ես թուլացած այդ չզղջողութիւնից:—Մի՞թէ պակասութիւն չունես:

Նա սկսեց հանդարտ մտքով ճանաչել զինուորների երգին, և մի և նոյն ժամանակ գըլխով նշաններ անել իր զոքանչին:

—Մի բան չեմ գտնում, բէկ, պատասխանեց նա:—Ի՞նչն է պակաս... Այստեղ, այսօր, այս ուրախութիւնների մէջ պակաս բան չէ երևում: Այնքան մեծ է շնորհդ, այնքան շնորհակալ եմ քեզանից, որ իմ լեզուն ուրիշ բան չէ կարող ասել: Բայց դու մոռացել ես ճաշը, անուշ արա, բէկ, նստիր:

Նա թախանձում էր, իսկ բէկը իրանն էր կրկնում, Վերջապէս նա յայտնեց որ մեծերը դժգոհ են լինում, երբ հպատակները այսպիսի ուրախութեան ժամանակ մի բան չեն խնդրում:

—Հասկացայ, բէկ, բացականչեց Աննա-խաթունը մի մարդու նման, որ յանկարծ է հասկանում իր սխալը:—Ի հարկէ, այդպէս է, ի հարկէ իշխանը հանդէսների ժամանակ ողորմութիւն պիտի անէ իր հպատակներին: Ներիր, ես ուշ հասկացայ: Բայց հաւատացիր, այս րոպէին ես ոչինչ չեմ գտնում: Եթէ քիչ ժամանակ տաս, ես կը մտածեմ, գուցէ մի բան գտնեմ: Եւ պէտք է գտնել, ես չեմ խնայի ոչ մի միջոց, որ քեզ հաճութիւն պատճառեմ, քո փառքը աւելացնեմ: Բայց ճաշը մնում է, անուշ արա, ամենից առաջ այդ շնորհն եմ խնդրում...

Բէկը հնազանդվեց, հաւանութեան նշան արաւ ու նստեց իր տեղը. իսկ Աննա-խաթունը դուրս գնաց: Խնջոյքը աւելի և աւելի աղմկալի էր դառնում: Հիւրերը մոռացել էին թէ ինչ զանազանութիւն կայ իրանց և բէկի մէջ և չարունակ չզղջողութիւններ էին անում նրանք: Եւ բէկը բարեհաճութեամբ էր վերաբերվում այդ մարդկանց. նա էլ, կարծես, մոռացել էր որ իր հետ մի տան մէջ նստածները անհաւատ գեաւուրներ են, մոռացել էր որ գարուն է գալիս...

Ծառան ներս բերեց վերջին մատուցարանը և ամենից առաջ դրեց բէկի առաջ: Աննա-խաթունը եկաւ ծառայի ետևից և էլի սկսեց խընդրել, որ նա շատ բաժին վերցնէ: Բայց բէկը ձեռքի շարժմամբ հասկացրեց որ եղածը բաւական է և հարցրեց.

—Գտա՞ր մի բան...

Այն ժամանակ մէլիքի կինը կանգնեց մէջտեղ, նշան արաւ և ամենքը լռեցին: Նա ասաց.

—Մարդիկ, մեր բէկը մեր ամենքիս գլուխն է, Աստուած նրա կեանքը երկարացնէ:

Հանդիսականները միաբերան «ամէն» գոչեցին:

—Կարգ է, որ աշխարհի տէրը իր հարսանիքի օրը բարի աչքով է նայում իր հպատակներին և ողորմութիւն է անում նրանց, շարունակեց Աննա-խաթունը: Մեր բէկն էլ այնքան ողորմած է, որ այս րոպէին ինքն ասաց, որ մի բան խընդրեմ: Բայց ի՞նչ խնդրենք: Ես շատ մտածեցի և ոչինչ չը գտայ: Եւ ի՞նչ կարող ենք խնդրել: Մենք, փառք Աստուծու, հանգիստ ու ապահով ենք, ոչինչ նեղութիւն չենք զգում: Եթէ շնորհ ենք ուզում, սրանից աւել ինչ մեծ շնորհ. մեր գլխի տէրը բարեհաճեց հաւանել այս օջախը և մի բուռն մոխիր վերցրեց այդ օջախից. այդքանը բաւական չէ, դեռ թոյլ էլ տուեց որ մենք մեր կարգով հարսանիք անենք: Սրանից աւել մի բան ուզել մենք չենք համարձակվի, այնպէս չէ...

Աղմկալի հաւանութիւնները իսկոյն հաստատեցին այդ խօսքերը:

—Միտք էի անում թէ ինչ է մնում և հասկացայ, որ պակասութիւն կարող է ունենալ միայն այս հարսանիքը: Հարցրի մէլիքի աղջկան. նա օգնեց և ես հիմա պիտի խնդրեմ բէկից, խնդրեմ ոչ թէ մեզ համար, այլ դարձեալ նրա և նրա նշանածի համար...

Եւ, դառնալով իր փեսային, նա շարունակեց.

—Կիրակի երեկոյեան մենք պաս ենք բռնում, բէկ. այդ երեկոն էլ կը լինի հարսանիքի վերջը: Պապերից մնացած սովորութիւն է, որ պաս բռնելիս մեր մարդիկ հրացան են արձակում: Թոյլ տուր, բէկ, որ այս անգամ կատարենք այդ սովորութիւնը:

—Թոյլ տուի, ասաց բէկը մի վեհ և հպարտ ձևով:

Սենեակը թնդաց ուրախութիւնների և շնորհակալութիւնների աղմուկից: Ամենքը օրհնում էին բէկին:—Աննա-խաթունը նորից հրամայեց, որ լռեն և ինքը ասաց.

—Ամենքին յայտնի է, որ ռայեան հրացան չը պիտի պահէ, քանի որ օսմանեան առիւծները պահպանում են երկիրը: Հրացաններ մենք չունենք և հարկաւոր էլ չէ որ ունենանք: Բայց քո հարսանիքի համար թոյլ կը տաս, որ զինուորները հրացան տան մեր մարդկանց. չեմ ասում ամենքին. ոչ, ամեն գիւղում մի քանի հատ լինի, բաւական է:

—Զինուորներն էլ կարձակեն, պատասխանեց բէկը:

—Եթէ ուզում են մեր պասը շնորհաւորել, ինչո՞ւ չէ... Ես կարծում եմ, որ դու այդպէս չես անի, բէկ: Օսմանցին չէ խառնվում մեր հաւատի գործերի մէջ: Մենք մերը կը վերջացնենք, այնուհետև դու կը սկսես, երբ հարսը քո տանը կը լինի:

մենդեռ. այժմ 2 բուբլի 20 կոպէկից չէ աւելանում, բայց և այնպէս, այն ժամանակ ժողովուրդը կարողանում էր դիմանալ թանգութեան, որովհետև փող կար: Այժմ ժողովրդի աղքատութիւնը այն աստիճանին է հասել, որ 2 բուբլի գինը նրա համար կատարելապէս անմատչելի է: [illegible]

[illegible] 60—70 կոպ. [illegible] 1 բ. 20 կոպէկ, [illegible] 1 բ. 50 կոպէկ: Ղարաբաղի միւս կողմերում թէև հաց ծախւում է, բայց բանւորի [illegible]

Լսեցինք, որ շուշեցի հարուստներից մէկը, պ. [illegible] Բաքւում [illegible] 20 հազար [illegible] Շուշում [illegible] Դա [illegible] թիւն է: Ս.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

IX

Կենդանի խօսք

Մեծ է խօսքի ոյժը, եթէ այդ խօսքի մէջ կայ կեանք ու շունչ, եթէ նա արտասանվում է անկեղծ ոգևորութեամբ, եթէ նա թարգման է հանդիսանում այնպիսի մտքերի և գաղափարների, որոնք շօշափում են իրական կեանքը՝ իր ուրախ ու տխուր, իր մռայլ ու պայծառ երևոյթներով: Կենդանի խօսքը ընդունակ է ցնցելու թմրած սրտեր, յուզելու լճացած մտքեր. կենդանի խօսքը շատ յաճախ ոտքի է կանգնեցնում ամբողջ ազգեր, կրակ ու գնդակի բերան է մըղում ամբողջ զօրքեր. նա վհատութիւնը փոխում է ոգևորութեան, թուլամորթութիւնը՝ ոյժի և եռանդի: Եթէ բանաստեղծի անկեղծ ոգևորութեամբ ներշնչված տողերը կարդալով՝ մենք երբեմն խորն զգացվում ենք, եթէ հրապարակախօսի կրակոտ յօդուածները յափշտակում են մեր ուշ ու միտքը, ապա որքան աւելի յուզիչ և ոգևորիչ ազդեցութիւն պէտք է ունենայ մեր սրտի ու մտքի վրա այն կենդանի, ներքին կրակով արտասանված խօսքը, որ ուղղակի հնչում է մեր ականջին, երբ մենք երես առ երես կանգնած՝ անմիջապէս լսում ենք կենդանի մարդու բերանից: Այո՛, կրկնում ենք, մեծ է և ազդու այդպիսի խօսքի ոյժը, եթէ նրա մէջ կայ կենդանութիւն, կրակ, եթէ նա շօշափում է կեանքի հրատապ խնդիրներ, կենսական հարցեր:

Այդ տեսակէտից, տարակոյս չը կայ, որ քարոզը, տաճարի սեղանից բազմութեան ուղղած կենդանի խօսքը ունի ահագին խորհուրդ ու նըշանակութիւն: Կենդանի քարոզներով հոգևորականը կարող է միշտ արթուն պահել իր հօտի խիղճը, նրբացնել նրա զգացմունքները, բանալ նրա մտքի ու հոգու աչքերը: Սակայն մեր հոգևորականութեան մեծ մասը, տարաբախտաբար, շատ տարօրինակ գաղափար ունի եկեղեցական քարոզների մասին: Նրա քարոզները բթացնում են ժողովրդի սիրտը, նախապաշարում նրա միտքը, սորկացնում նրա զգացմունքները: Բարոզ ասելով՝ հայ հոգևորականը հասկանում է սրբազան հէքիաթներ ու առասպելներ, անհամ-անհոտ ճոռոմաբանութիւն այնպիսի վերացական նիւթերի մասին, որոնց մարդու խելքը չէ հասնում: Զրհեղեղի սարսափեցուցիչ պատմութիւն, մեր նախամօր ու նախահօր կերած խնձորը, Յովնան մարգարէն կէտ ձկան փորում, Եղիա մարգարէի բարկութիւնը և կայծակն ու որոտը,—ահա աղբիւրներ, որոնցից նա միշտ քաղում է իր «հոգեշահ քարոզները» և սեփական իմաստութեամբ ու կոմէնտարիաներով համեմած՝ առաջարկում նրանց կենդանի խօսքի կարօտ ժողովրդին: Մարդկային ազգի Փրկիչը իր բազմաչարչար կեանքով, իր անմահ ուսմամբ ու գաղափարներով շատ տարօրինակ կերպով է տրամադրում ու ոգևորում հայ հոգևորականին: Նրա Քրիստոսը միշտ ամպերումն է ապրում, կարծես երես դարձրած աշխարհի ցաւերից ու աղէտներից, անտարբեր դէպի մարդկային լացն ու կոծը, վիշտն ու թշուառութիւնը. կարծես, նա խակի աշխարհ չէ եկել և մարդկութեան համար արիւն չէ թափել: Եւ ահա այդ է պատճառը, որ հայ հոգևորականը Քրիստոսի մասին խօսելիս միշտ անհաս ամպերից, դրախտի աղբիւրներից և դժոխքի հրեղէն լեզուներից է սկսում իր քարոզները: Ոսկէկազմ աւետարանը մետաքսէ թաշկինակով բռնած՝ հայ հոգևորականն իր աշխարհահայեացքով չէ անցնում այդ կազմից այն կողմը. նա չէ թափանցում այդ աւետարանի ներքին իմաստը. նա վախենում է, նա սըրբապղծութիւն է համարում աւետարանի յաւիտենական ճշմարտութիւններն ու գաղափարները կապել մահկանացուների կեանքի և գործերի հետ: Թո՛ղ աշխարհը քանդվի, թո՛ղ հայ հոգևորականի շուրջը ծովի պէս եռայ աղէտն ու թշուառութիւնը, թո՛ղ եկեղեցու պատերի տակ հայաբաւոր խեղճեր, անտուն-անտէր գաղթականներ արիւն-արտասուքով թրջեն գետինը, հայ հոգևորականն երբէք չի դուրս գայ նեղ-կրօնական քարոզի սահմանից. նա յանուն հոգու փրկութեան կը յորդորէ ժողովրդին ապաշխարել, պաս պահել, խաւարի տեղ ձէթով փլաւ ուտել—այդ այնպիսի մի ժամանակ, երբ նոյն ժողովրդի հալածված քոյրերն ու եղբայրները կտոր չոր հաց անգամ չունեն ուտելու... Հայ հոգևորականի այդ հայեցակէտը, ինչ ասել կուզէ, որ անմիջական հետևանք է նրա տգիտութեան, այն ա ն մ ա հ, այն ե ր ա ն ե լ ի տգիտութեան, որ հայ փարաջաւորի անկողոպտելի ժառանգութիւնն է կազմում... Բացառութիւնների մասին չենք խօսում, որովհետև մի քանի ծաղիկ գարուն չեն բերում...

Երկար ժամանակ ապրելով Մոսկվայում մենք վաղուց կենդանի խօսք չէինք լսած այստեղի եկեղեցու բեմից: Լսել էինք, իրաւ է, վերջին տարիներս մի քանի քարոզ, բայց միայն տափակ, ջրալի քարոզներ և ո՛չ կենդանի խօսք: Մոսկվայի հայ գաղութը, արժանայիշատակ Սուքենեանց քահանայի մահվանից յետոյ, կարօտ էր կենդանի խօսքի և այդ կարօտը նա առաւ այս զատկական տօներին շնորհիւ երիտասարդ վարդապետ Բագրատ Վարդազարեանի, որ եկել է Մոսկվա իր ուսումը կատարելագործելու: Ի դէպ՝ նոյն նպատակով Մոսկվա է եկել նաև Արսէն վարդապետ Ղլտճեանը, և մենք ամենայն սիրով ողջունում ենք երիտասարդ հոգևորականների այդ գեղեցիկ ձգտումն ու եռանդը: Երիտասարդ վարդապետին մենք լսել էինք Վարդանանց տօնին և երբ նա խօսեց Երեմիա արքեպիսկոպոսի մահվան առիթով: Նա երկու անգամ խօսեց և այս զատկական տօներին՝ ուրբաթ ու խթման գիշերները: Վարդապետ Վարդազարեանը խօսում է պարզ, կենդանի լեզուով և, որ ամենագլխաւորն է, անկեղծ ոգևորութեամբ ու սովորական քարոզների շաբլօնից ազատ: Նիւթ առնելով Քրիստոսի չարչարանքներն ու յարութիւնը, նա խօսեց Մեծ Նահատակի կեանքի այդ երկու խորհրդաւոր մոմէնտների մասին, պարզեց այդ մոմէնտների գաղափարական կողմը և զուգընթացաբար շօշափեց մեր ներկայ կեանքի ամենածանր խնդիրներն ու հարցերը. նա հարւածեց մեր անտարբերութիւնը, մեր թմրութիւնը այս աղէտալի ժամանակում. յորդորեց չդադարել դարմանել այն բազմաթիւ թշուառներին, այն տառապեալ եղբայրներին ու քոյրերի արտասուքը, որոնք Մեծ Նահատակի գաղափարներին ծառայելով, նրա անունն ու Խաչը պաշտելով, այսօր և՛ իրանք տանջվում, և՛ իրանք չարչարվում են: Քարոզների ընդհանուր տպաւորութիւնը մեծ էր և ազդու: Մենք չենք զարմանում, ի հարկէ, որ մեր կէս դար առաջ ձեռնադրված աւագ քահանան անյապաղ կարծիք է յայտնել այդ քարոզների մասին, ասելով թէ «էտունք ջէհիլի խօսքեր են, մօղնի քարոզնիր են». աւելի ես չենք զարմանում, որ տեղական մի քանի իբր ժամապաշտ և միշտ բազկատարած աղօթող «պատուելիներ» բոլորովին չեն հաւանել երիտասարդ հոգևորականի ասածները: Մենք գիտենք թէ ինչ տեսակ քարոզների սիրահար են այդ ժամանակակից «փարիսեցիները»: Նրանք սիրում են Աստուծու տաճարը, քանի որ նա չէ պահանջում ոչ և է զոհաբերութիւն, քանի որ կարելի է այնտեղ հինգ կոպէկի մոմով քաւել բոլոր մեղքերը. նրանք սիրում են սեղանը, պատարագիչ հոգևոր հօրը, քանի որ չեն լսում այդ սեղանից դառն ճշմարտութիւններ. նրանք սիրում են աւետարանը, քանի որ աւետարանի ասածները կարելի է լսել միայն, բայց չը կատարել. նրանք սիրում են Քրիստոսին, քանի որ նա էլ չէ յայտնվում խարազանը ձեռքին իր հօր տունը մաքրելու համար: Այո՛, նրանք սիրում են, նրանք ուզում են, որ նոյն իսկ եկեղեցում կամ չոյեն նրանց փառասիրութիւնը, պուղերով կչռեն նրանց մանավանդ բարեգործութիւնները, կամ այնպիսի քարոզներ խօսեն, որոնք երկնային արքայութիւն խոստանալով՝ ոչ մի պարտք չեն դնում ո՛չ նրանց հոգու, ո՛չ էլ նրանց ջէբի վրա, մանաւանդ ջէբի վրա...

Ալ. Ծատուրեան

—Լաւ խօսք է:

Ջիաւորներից մէկը գնաց տամապետ Անճէլի ետևից: Րոպէ չանցած, ներս մտաւ ծերունի զինուորը: Երևում էր, որ նրան էլ բաւական փափկացրել էր մէլիքի տան առատութիւնը: Բարեմիտ ժպիտը բերանին՝ նա լսեց իր գլխաւորի հրամանը:

—Կիրակի երեկոյեան գեաւուրները հրացան պիտի արձակեն. իմ հարսանիքի համար է. թող մերոնք հրացան տան, եթէ հարկաւոր լինի: Այդպէս էլ գրել տուր դէֆթէրդարին. ասա իմ հարսանիքի համար է:

Նա հանեց իր կնիքը, տուեց Անճէլին և պատուիրեց ձիաւորներ պատրաստել: Բայց Աննախաթունը խնդրեց ներողութիւն չը տալ զինուորներին: Խնջոյքին հրաւիրված հիւրերը երեկոյեան պիտի վերադառնային իրանց գիւղերը. նրանք էլ կարող են տանել հրամանները: Բէկը համաձայնվեց: Այնուհետև Աննա-խաթունը ուրախութիւնից փայլող դէմքով շնորհակալութիւններ էր յայտնում. և նրան նոյն անկեղծութեամբ ձայնակցում էին բոլոր հանդիսականները:

—Մինչև երկինք, բէկ, մինչև երկինք շնորհակալ եմ քեզանից, ասում էր մէլիքի կինը յուզմունքից դողալով:—Աստուած ողորմած լինի դէպի քեզ, ինչպէս դու ողորմած ես դէպի մեզ:

—Ածեցէք, շարունակեցէք նա, դառնալով աշուղներին:—Ուրախացրէք այս մարդկանց: Էլ ինչ պակասութիւն կայ...

Նա ցնդվածի պէս դուրս վազեց և րոպէ չանցած՝ թմբուկը թնդաց կանանց սենեակում. լսվեցին ծափի ձայներ. բէկը բնազդմամբ քաշվեց դէպի կիսաբաց դուռը: Եւ արժէր: Պարում էր Գայիանէն...

Դեռ նա չէր տեսել թէ ինչպէս է խաղում իր ընտրածը: Թիւրքի վաւաշոտութիւնը ոչ մի բան այնպէս հեշտ չէ գրգռում, ինչպէս կանացի պարը: Եւ ահա նա ներկայ էր մի նոր, դեռ բոլորովին անծանօթ հրաշքի: Բաւական չը համարելով երկու աչքերը, նա կիսով չափ բաց անողելի չարժուածքներից: Որքան գեղեցիկ էր այդ բարեկազմ, ճկուն մարմինը, երբ իր մեղմ, վեհ շարժումները համաձայնեցնում էր նուագածութեան իւրաքանչիւր շեշտին. որքան թեթև, վայելուչ, քնքոյշ կերպով էր նա սահում գորգերի վրա. կուսական ամօթխածութիւնը կարմիրներ էր փռել նրա դէմքի վրա, և հրաշալի աչքերը ցած են նայում, հպարտ են: Երջանիկ է նա. ոչինչ չէ հարկադրում նրան, նա ինքը, իր սրտի ամբողջ գոհունակութեամբ չարժվում է մեղմ, չը շտապելով, կարծես ինքն էլ է սիրահարվել իր վրա, կարծես գիտէ, որ երբէք չէ կարելի կշտանալ այդ բախտից, այդ անհուն ուրախութիւնից: Նա յոգնել չը գիտէ, նա խեղդւում է բէկին անչափ բաւականութեան տակ: Եւ իր վրա ծանրացած հաճոյքից ու ուրախութիւնից ազատվելու համար փեսան դարձեալ զօքանչին է որոնում, գտնում է նրան և ասում.

—Զուր չէ որ գեաւուրներին չեն խղճում... Այսպիսի հիւրերին արժանի չէր պիղծ անհաւատներին: Տեսնո՞ւմ ես, նա ինքը եկաւ ինձ... Նա իմն է... Գեաւուրները արժանի չեն նրան...

Եւ Աննա-խաթունը չը պատասխանեց. միայն ծիծաղեց թոյլ ու հեզ կերպով, հնազանդ մի գեաւուրի ճակատագրին, որ այժմ էլ ասում էր թէ այդպէս է աշխարհի կարգը, ինչ կարելի է անել...

Պարը խանդարեց ահագին աղմուկը, որ գիւղացիների մի մեծ խումբ մտցրեց մէլիքի բակը: Մարդիկ գիւղում կերել, խմել էին և այժմ եկել էին, որ այստեղ վերջացնեն օրվայ ուրախութիւնները: Զուռնան լռեց, բարեկենդանի թմբուկը պահանջեց, որ բէկը դուրս գայ և ընդունէ հպատակների շնորհաւորութիւնները: Եւ վերանորոգվեցան տղամարդկանց պարերը. իսկ երբ բէկը, վերջապէս, դուրս եկաւ, մարդկանց աղաղակներին վերջ չը կար: Նորից գինի դուրս բերին, նորից կենացներ պարպեցին: Կարծես այդ ցոյցերի առարկան սիրեցի Սուլէյման-բէկը չէր, այլ մի բարեսիրտ իշխան, որին հպատակնում: Թագաւորը նշան արաւ, զուռնան նուագեց լեռնական եալլին և չարան-չարան մարդիկ սկսեցին այդ ծիծաղաշարժ պարը ի պատիւ բէկի: Մութը կոխեց, բայց Աւետարանոցը չէր լռում...

Բաւական ուշ էր, երբ դատարկվեց մէլիքի տունը: Ամենից յետոյ հեռացան ուրիշ գիւղերից հրաւիրված հիւրերը: Նրանք տարան բէկի կնքով վաւերացրած հրամանները և մէլիքի տան նոր հրահանգները:

Մնալով մենակ իր աղջկայ հետ, Աննա-խաթունը ծիծաղեց, բայց մի անզուսպ, մի կատաղի լաց յանկարծ ընդհատեց այդ ուրախութիւնը: Գայիանէն գրկեց նրան, յիշեցրեց որ կէս գիշերին պէտք է սպասել մէլիքին, բայց իզուր: Մի երկար օր խեղճ կինը մաքառել էր իր սրտի ու զգացմունքների հետ. և այժմ յոգնած ու ջարդված՝ զգում էր նա, որ հասել է նպատակին, բայց թւում էր թէ դրա համար շատ էր նա ստորացել, շատ էր չափն անցրել:

—Ինչո՞ւ դու պարեցիր, հարցրեց նա:

—Անկեղծ ուրախութիւնից, մեր յաղթանակը տօնելու համար:

—Նա նայում էր քեզ և... Որքան լիրբն է...

—Ես էլ նայում էի, բայց նրան չէի տեսնում, մայր, այլ մերոնց, այն փրկարար գիշերը, որ գլուխ եկաւ այսօր... Ամբողջ Ղարաբաղը մեզ է նայում. և մենք ամօթով չենք մնայ. միայն Վարանդան է, որ ահ էր ներշնչում. այժմ ապահով կը լինեն ամենքը... Ուրախութիւնը ինձ պար ածեց, վերջին անգամ: Իսկ նրա լրբութիւնը... Ոչինչ, հեռու չէ հաշիւ տեսնելու ժամը... Իմ ուրախութիւնը չափ չունի. քեռին պատուիրեց, որ ես ինքս խնդրեմ. բայց թիւրքը ինձ ազատեց այդ բանից. նա ինքը պահանջեց, որ դու խնդրես:

Բայց մայրը մինչև վերջը չը լսեց: Յանկարծ նա ընկաւ կողքի վրա և քնով անցաւ: Այդպէս քնում են փոքրիկ երեխաները երկար խաղալուց յետոյ: Գայիանէն ծածկեց նրան և սկսեց սպասել համբերութեամբ:

Մելիք-Սամը այս անգամ շատ ուշացաւ: Մինչև նրա գալը ամրոցում յայտնվեց մի ուրիշ այցելու, որ խօսում էր խիստ, սպառնալիքներ էր կարդում: Գայիանէն չը համբերեց և նոյնպէս կոշտ կերպով խօսեց: Այցելուն շուտ հեռացաւ, իսկ երբ Թէոսը իմաց տուեց որ գալիս է Դիզակի մէլիքը, նա մոռացաւ ամեն ինչ և, վազելով իր քեռու առաջ, բացականչեց.

—Ամեն ինչ պատրաստ է...

—Ես այդ գիտեմ, պատասխանեց քեռին, ձիու սանձը տալով Հայրապետին:

Իսկ երբ մտան սենեակը, նա գրկեց Գայիանէին և ուրախ կերպով շարունակեց.

—Մենք էլ պատրաստ ենք: Այժմ պէտք է տեսնել Մանասին...

—Նա էլի մարդ էր ուղարկել այստեղ. էլի իր էշն է քշում:

—Ի՞նչ էր ասում:

—Մի և նոյն սպառնալիքը: Կարծում է թէ խաբում ենք իրան և ասում է թէ ես իր ձեռքից չեմ պրծնի, եթէ մինչև անգամ բէկի տանը լինեմ...

—Նա ոչինչ չը գիտէ. պէտք է տեսնել նրան. հարկաւոր է որ նա այստեղ լինի...

—Չէ՞ կարելի առանց նրան...

—Ինչո՞ւ:

—Է՛հ, քեռի...

Եւ Գայիանէն ծաղր ու արգահատանք արտայայտող մի ծամածռութիւն գործեց:

—Ո՛չ, անկարելի է... Բէկը մի ամբողջ ձիաւոր խումբ ունի... Դժուար է:

—Էլի դժուա՞ր, յանկարծ խօսեց Աննա-խաթունը, տեղից վեր թռչելով:—Դեռ երկու օր էլ ունենք, Աւան. եթէ այսօր պակաս տեղ է մնացել, ասա, այդ էլ կանեմ...

Բայց Մէլիք-Աւանը չը խօսեց, այլ բռնելով նրա ձեռքից, նայեց նրա աչքերի մէջ և ծիծաղեց:

Վերջապէս...

(Կը շարունակվի)

ՌՈՒՍԱՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

—

Երեկոյեան, ապրիլի 21-ին, Կորշի խումբը ներկայացրեց Օստրովսկու «Въ чужомъ пиру похмѣлье» փոքրիկ կոմեդիան և Մեասնիցկու «Два часа правды» պիէսան։ Օստրովսկու այդ կոմեդիան պատկանում է նրա աչքի ընկած գրուածքների թւին և յայտնի է մանաւանդ ռուս самодуръ Տիտ Տիտիչ Բրուսկովի տիպով, վաճառական Տիտ Տիտիչ Բրուսկովի տիպով, թէև ամբողջացած երկի տպաւորութիւն չէ գործում։ Դերակատարներից իրանց խաղացի և բնական խաղով աչքի էին ընկնում Սվետլով, Գրեկով, Սաշին, Շարովիեվա և Րոմանովսկայա։ «Два часа правды» կատակ-կոմեդիան, որ կրում է իր վրա «Горе отъ ума»-ի ազդեցութեան ակներև նշաններ, մի թեթև սրամիտ պիէսա է։ Սվերչկովը (Կոնստանտինով) գրել է գալիս իր բարեկամ փաստաբան Կլինսկու (Տուգանովի) հետ, թէ կարող է երկու ժամ միանգամայն ճշմարտախօս լինել, և տարվում է գրավը, որովհետև երկրորդ ժամի վերջում կինը (Կոշեվա), քոյրերը (Շարովիեվա), աները (Վեազովսկի), աներոջ քոյրը (Րոմանովսկայա), քեռին (Մուզիլ-Բորոզդինա), նրա նշանածը (Սմոլեակով) և բժիշկ Ալպատով (Մոսկվին) բռնում են նրան իբրև խելագարի, որ կապեն ու տանեն հոգեկան հիւանդութիւնների բժշկի մոտ։ Այդ ժամանակ ներս է մտնում փաստաբանը և հարցը պարզվում է։ Պիեսան անցաւ մեծ անսամբլով. առանձնապէս յիշելու է տ.տ. Կոշեվային և Շարովիեվային, որոնք անկասկած տաղանդաւոր դերասանուհիներ են, և պ. Կոնստանտինովին, որ չատ կենդանի կերպով խաղաց իր բաւական դժուար դերը։ Տ. Ց.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Ապրիլի 20-ին

Վաղը, ապրիլի 21-ին, սկսվում է նաւթարդիւնաբերողների XII-րդ ժողովը։ Ժողովի խորհրդածութեան նիւթերի մէջ առանձին տեղ է տուած նաև պոլիտեխնիկումի բացման հարցին։ Բագուն, ըստ երևոյթին, իր համար պակասութիւն է համարում պոլիտեխնիկումի բացումը փոխանակ Բագուի մէջ՝ տեսնել Թիֆլիսում։ Ցենվելով ուժեղ միջոցի՝ փողի վրա, միջոցներ են ձեռնարկել արդէն Թիֆլիսին վիճակված պատիւը յափշտակելու։

Հաջի Զէյնալ Աբդին Թաղիեվ և ընկերութիւնը չատ են աշխատում այդ մասին։ Ցաւալին այն չէ, որ անգրագէտ միլլիոնատէրը ուսումնաբանական յանձնաժողովի անդամ է ընտրվում, պոլիտեխնիկական ինստիտուտների անհրաժեշտութեան, նրա այս կամ այն տեղում բացվելու մասին դատավճիռներ կարդում, այլ այն, որ այդ անվում է ինտելիգենտների մասնակցութեամբ, նրանց ներկայութեամբ և նրանց անունով... Մինչև այժմ ոչ ոք չէր համարձակվում ձայն հանել, ոչ ոքի մտքովն անգամ չէր անցնում և չէին էլ կարող անցկացնել, թէ պոլիտեխնիկումի բացումը աւելի նպատակայարմար է Բագւում, քան թէ Թիֆլիսում։ Ընդհակառակը, խօսում, խորհրդակցում էին թէ ինչ կերպով օգնեն Թիֆլիսին, նիւթական ինչ օգնութիւն հասցնեն, որ վաղուց փայփայած գաղափարը իրագործվի. բայց հէնց որ Հաջին ցանկութիւն յայտնեց, հէնց որ Թայֆայական կամքը արտայայտութիւն գտաւ, քաղաքային վարչութիւնն անգամ տատանվել սկսեց...

Վաղը, դումայում, պիտի լուծվի Բագւում պոլիտեխնիկումի լինելու կամ չը լինելու հարցը։ Դումայի վճռից յետոյ՝ խնդիրը պիտի առաջարկվի նաւթարդիւնաբերողների ժողովի քննութեան։ Այս առիթով քաղաքագլուխ Բելյավսկի ապրիլի 17-ին գրաւոր կերպով դիմել է բոլոր ֆիրմաներին խնդրելով՝ որ մինչև ապրիլի 21-ը հաղորդեն իրան, թէ արդեօք կարելի է յոյս դնել նրանց աջակցութեան վրա և թէ այդ աջակցութիւնը ինչով պիտի արտայայտվի։

Քաղաքագլխի գրութեան մէջ ուշադրութեան արժանի կէտը այն է, որ նա հաւատացնում է, թէ Բագուի ինտելիգենցիան հաստատում է, որ Բագուն նոյնչափ իրաւունք ունի, որչափ Թիֆլիսը՝ միջնորդելու, որ պոլիտեխնիկումը բացվի Բագւում։

Ն. Դաւթեան

ՆԱՄԱԿ ՎԼԱԴԻԿԱՒԿԱԶԻՑ

—

Ապրիլի 19-ին

Էլի աւազակութիւն։ Չարագործները, կարծես, ծիծաղում են քաղաքի վրա։ Ծիծաղելի է ճշմարիտ, նահանգական քաղաքը իր 40 հազար բնակիչներով, իր զինուորներով ու ոստիկաններով կատարեալ խաղալիք է աւազակների ձեռքում։ Թէև աւազակութեան մէջ այստեղ առհասարակ տրամադրված են մեղադրել միայն ինգուշներին, բայց այս օրերս կրկին անգամ պարզվեց, որ չարագործների մէջ, բացի «ազիատներից» կան և քաղաքացի «ոչ-ազիատներ», որոնք իսկապէս գլխաւոր դերն են խաղում։ Ապրիլի 17-ին, Դորոխով ազգանունով մի առևտրական, մթերքներ ծախելիս, միանուագ ստանում է 50 րուբլի։ Նոյն օրվայ գիշերը ջարդելով պատուհանները, աւազակները յանդգնաբար մտնում են նրա բնակարանը։ Խառնվում են իրար՝ մի կողմից երեխաների ու կանանց լաց, միւս կողմից աւազակների մահացու սպառնալիքները։ Հարևաններից ոչ ոք չէ համարձակվել ներս մտնել։ Կողոպտողներից մէկը դառնալով տանտիրոջը՝ ռուսերէն լեզուով ասել է. «Դու այսօր փող ստացար, հրամայում եմ տաս մեզ։» Վերցրել են, ի հարկէ, տանտիրոջ ունեցածը։ Տէլէֆօնով իսկոյն իմաց են տուել ոստիկանատեղին, բայց իզուր. մինչև նրանց հասնելը, նստում են ձիերը և այս ու այն կողմը հրացաններ գցելով, ազատ-համարձակ հեռանում են դէպի մօտակայ գիւղերը։ Այս անգամ տարել են 56 րուբլի փող, մի ոսկի ժամացոյց, մի կարի մեքենայ և մի ատրճանակ։ Բացի դրանից՝ սենեակում եղած արկղում պառել-ոչնչացրել են առևտրական ինչ-որ դոկումենտներ, իսկ ճանապարհին հանդիպող ոստիկանից խլել են նրա ատրճանակը և չվին։ Աւազակները ծածկած են եղել երեսները։ Դորոխովի և կողոպտված ոստիկանի ասելով, նրանք անկասկած ռուսներ են, որովհետև խօսում են եղել մաքուր ռուսերէն, թէև արտաքին կողմից ձևացրել են իրանց ինգուշներ։ Աւազակութիւնները արմատախիլ անելու համար գիւղերի ինգուշ ազգաբնակութեան դէմ կառավարութեան կողմից խստութիւններ են լինում։ Նրանք բոլորը զինաթափված են. մեծ պատիժ ու տուգանքներ են որոշված գաղտնի զէնք պահողների համար։ Ամէն մի ինգուշ, քաղաք գնալու համար, ստիպված է թոյլտուութիւն առնել։ Բացի դրանից ոստիկանութեան հրամայված է երեկոյեան ժամը 8-ից յետոյ փողոցներում պատահող կասկածաւոր ինգուշներին ձերբակալել։ Տարաբաղդաբար, որքան սաստկանում են ճընշումները ինգուշների դէմ, այնքան աւելի լայնանում է աւազակութիւնը։ Անհրաժեշտ է քաղաքի խուլ անկիւններում որոնել աւազակութեան արմատը։ Ց. Խ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Մոսկվա, ապրիլի 13-ին

Խնդրեմ զետեղէք «Մշակի» մէջ հետևեալ երկտողը։ Ստանալով մեզ ուղարկած նուիրաբերութիւնը, մենք, Մոսկվայի հայ ուսանողներս յայտնում ենք «Մշակի» յարգելի խմբագրութեան և բոլոր նուիրաբերողներին մեր խորին շնորհակալութիւնը։ Լինելով ականատես՝ թէ որքան մեծ նշանակութիւն է ունեցել մեզ համար հայ հասարակութեան օգնութիւնը և լի յուսով, թէ մեր թշուառ դրութիւնը միշտ արձագանք կը գտնի նրա սրտի մէջ, մենք ևս մեր կողմից կաշխատենք իրագործել այն յոյսերը, որոնց ներկայացուցիչը մենք ենք հանդիսանում։

Մոսկվայի հայ ուսանողների դիմաց՝

Ղազարոս Պետրոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մենք կարող ենք այժմ հաղորդել այն որոշումները, որ կայացել են ֆիլօկսէրայի և այլ հիւանդութիւնների դէմ մաքառելու գործը կազմակերպելու վերաբերմամբ։ Այսուհետև պէտք է մնայ միայն մի ֆիլօկսէրաջինջ խումբ, որ պէտք է գործի Կախէթում։ Միւս խմբերը՝ թւով վեց՝ պէտք է զբաղվեն Կովկասի զանազան մասերում հետազօտութիւններ անելով և գործնականապէս ցոյց տալով հողագործներին զանազան հիւանդութիւնների դէմ մաքառելու միջոցները։ Այդ խմբերից երկուսը նշանակվում են Հիւսիսային Կովկասում, իսկ չորսը Անդրկովկասում։ Խմբերի մէջ ծառայողները պէտք է ունենան մասնագիտական պատրաստութիւն։ Անդրկովկասի խմբերը կը գործեն հետևեալ շրջաններում՝ Թիֆլիսի նահանգի արևմտեան մասի, Գանձակ-Բագուի և Երևան-Կարսի ու Քութայիսի գաւառի մէջ։

—

Ապրիլի 17-ին Օդեսայի հիւանդանոցում վախճանվեց, երկար և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ, Թիֆլիսի երկրորդ գիմնազիայի նախկին դիրեկտոր Վ. Ա. Մարտինովսկի։ Ստանալով այդ տխուր լուրը, գիմնազիայի աշակերտները ցաւակցական հեռագիր ուղարկեցին հանգուցեալի ընտանիքին։ Հանգուցեալի գործունէութիւնը Թիֆլիսում, պէտք է խոստովանել, եղել է արդիւնաւէտ և համակրելի։ Երկրորդ գիմնազիայի վարչութիւնը՝ հանգուցեալ դիրեկտորի յիշատակը յարգեց հոգեհանգիստ կատարելով։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Ներսիսեան դպրոցի վեցերորդ դասատան վերջնական քննութիւնները արդէն սկսված են։ Զարմանում ենք, թէ ինչու դպրոցի վարչութիւնը այդ մասին չէ յայտարարել ի գիտութիւն հասարակութեան, որը միշտ սովորութիւն է ունեցել հետաքրքրվելու իր դպրոցների ներքին առաջադիմութեան հարցով։

—

Երկրագործութեան դեպարտամէնտը, ինչպէս լսում ենք, նշանակել է ագրոնոմ Վ. Ստարօսելսկուն գլխաւոր ղեկավար Կովկասում մշակվող ամերիկական վազապահութեան, իսկ ագրոնոմ Սպեշնեվին՝ գլխաւոր ղեկավար առհասարակ սունկերի հետազօտութեան գործի։ Ի դէպ, կարող ենք հաղորդել, որ սունկերից առաջացած հիւանդութիւնների դէմ մաքառելու համար՝ դեպարտամէնտը յատկացրել է 6,000 ր.։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Առաջնորդարանի չուրջը վխտող տէրացուները իրանց լաւագոյներին, իբրև նմուշ, ուղարկեցին Անանիա եպիսկոպոսի մօտ խնդրելու, որ քահանայ ձեռնադրէ նրանց։ Սրբազանը, տեսնելով նրանց ընդունակութեան չափը, յայտնեց, որ ինքը տգէտներին չը պիտի ձեռնադրէ, իսկ արժանաւորների մէջ խիստ ընտրութիւն պիտի անէ»։

—

ՁԱՔԱԹԱԼԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Այս օրերս, գիշերը, քաղաքից 7 վերստ հեռաւորութեան վրա, սպանեցին մի թուրքի, իսկ երէկ, ապրիլի 17-ի գիշերը սպանել են գոգբուլաղցի մի հայ։ Սպանվածներից լուրաքանչիւրից տարել են 700—800 ր. կանխիկ փող։ Զարմանալի է թէ աւազակները ինչպէս են իմացել, թէ խեղճ զոհերի մօտ փող կայ, քանի որ արտաքինով երկուսին էլ աղքատի տեղ կարելի էր ընդունել. երկուսն էլ տաւարապահներ էին»։

—

ԲԱՂԱՎԵՐԴ գիւղից (Զանգեզուրի գաւառ) մեզ գրում են. «Անցեալ տարի աշնան Թիֆլիսաբնակ յայտնի դրամատէր Ալէքսանդր Մէլիք-Ազարեան, գալով Զանգեզուրի գաւառը, ուր ունի սեփական պղնձահանք և տեսնելով, որ անբերրիութեան պատճառով թանգութիւն պիտի լինի, պատւիրեց իր գործարանի կառավարիչ Խ. Նազարբէկեանցին ցորեն ժողովել տալ, որպէս զի կարելի լինի օգնել թէ պղնձահանքի գործարանի բանուորներին, և թէ Ղափանի աղքատ գիւղացիներին։ Պ. Նազարբէկեան բերել տուեց Շուշու գաւառից 8 հազար պուդից աւելի ցորեն և կանչելով կարօտեալներին, բաժանեց ցորենը, նայելով ընտանիքի մեծութեան՝—չատին չատ, քչին քիչ. ցորենը բաժանվեց մի տարի ժամանակով, հաշւելով պուդին 1 րուբլի 40 կ., առանց տոկոսի։ Այս օգնութիւնը Ղափանի աղքատներին ազատեց սովամահից։ Եթէ չը լինէր այդ օգնութիւնը, այժմ չատ ծանր կը լինէր Ղափանի բնակիչների դրութիւնը։ Հաւատացած ենք, որ տեղացի վաչխառուները այժմ ցորենի պուդը կը ծախէին 3 րուբլիով։ Օգնութիւն ըստացել են անխտիր՝ թէ հայերը և թէ թուրքերը։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՑ

—

Պոստօն, ապրիլի 16-ին

Այս երկու օրերը ազգային ժողովը կը վիճաբանի նախագահին տրուելիք որոշումին երկու բանաձևներու վրա։ Առաջինը, որուն մէջ կրկին խաղաղասէրներու մասը կերևի, հրաման կուտայ Մաք Քինլիին խաղաղութիւն հաստատել Քուպայի մէջ՝ միջամտելով և հոն կառավարութիւն մը հաստատելով ժողովրդով և ժողովրդին համար։ Այս որոշումը կրնայ առիթ տալ նախագահին, որ կուռի բռնվի քուպացի ապստամբներու հետ, որովհետև Սպանիա արդէն մի քանի օրէ ի վեր զինադադար չնորհած է. խաղաղութիւնը վրդովողները միայն հայրենասէրներն են։ Խաղաղութիւն հաստատելու համար զանոնք նուաճելու է։ Երկրորդ որոշումը, որ աւելի զօրաւոր է, կը հրամայէ, որ նախագահը անմիջապէս սպանիական զօրքերը դուրս հանէ կղզիէն. եթէ Սպանիա չը յօժարի առանց կուի դուրս ելնել, նոյն ատեն Միացեալ Նահանգաց ծովային և ցամաքային ուժերը, ինչպէս նաև նահանգական զինուորները գործածուեն այդ նըպատակին համար։

Այս երկու օրուան միջոցին երկու կողմէն ալ կարող ատենաբաններ խօսած են, այդ ատենաբանութեանց մի քանին հայրենասիրական զգացմանց և գրական տաղանդի բարձր արտայայտութիւններ են։ Գերիներու պատերազմէն ի վեր, կըսեն, քօնկրէսի պատերը այսքան ներշընչեալ և ոգևորուած ատենախօսութիւններ չէին լսեր։ Միջազգային օրէնքի վրա ալ հեղինակաւոր անդամներ հիանալի ճառեր կարդացին։ Այս տողերը գրած պահուս, դեռ կը չարունակուի խորհրդակցութիւնը. ժամէ ժամ նոր ճառեր կարտատպուին թերթերու մէջ։ Հասարակութիւնը ելեքտրացած է. որոշ է թէ, եթէ Սպանիան վերջին բոպէին գլուխ չը ծռէ, պատերազմը անխուսափելի է։ Մաք Քինլին իր ծանուցագրին մէջ դիտել տուած է, թէ Սպանիան կը յօժարի Մէյնի խնդիրը իրաւարար ատեանի յանձնել։ Այդ գաղափարը չատ յուզեց ծերակոյտի անդամները, որոնք չատ քիչ բացառութեամբ հեգնեցին ու դատապարտեցին զայն։ «Ոչ, գոչեց Մասաչուսէց նահանգի ներկայացուցիչը, մենք ամերիկացոց ոսկորն ու արիւնը դրամով չենք ծախեր. ոչ թէ սնանկ Սպանիան, այլ և ոչ մի ազգ կրնայ մեր վնասին փոխարինել դրամով։ Միայն մէկ գին կայ վճարուելիք. միայն մէկ յիշատակարան մը կրնանք կանգնել այդ արի նաւաստիներուն, որոնք իրենց դրօշին տակ մեռան,—այն է՝ իրանց մեռած տեղին քով հաստատել ազատ հասարակապետութիւն մը, հանրապետական Քուպա մը. այդ թող լինի եանքի նաւաստիներու կոթողը։»

Արմէն

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, ապրիլի 12-ին

Հրաժարված Սարաճեան վարդապետը երկու օր յետոյ մեկնելու է Էջմիածին։ Ըստ սովորութեան, իր հրաժեշտի այցելութիւնները կատարեց պաշտօնական մարմիններին՝ Ամիր-Նիզամին, Քեար-Գիւզարին և ռուսաց հիւպատոս Պետրովին։ Անցեալ տարվայ դէպքերից յետոյ՝ առաջին այցելութիւնն է, որ տուեց պ. Պետրովին իր գնալու ժամանակ։ Ընդունելութիւնը բաւական լաւ էր. խօսակցութիւններ փոխանակվեցին մի տարվայ ընթացքում պատահած դէպքերի վերաբերմամբ։ Թէ ով կը լինի Ատրպատականի Թափուր աթոռի վրա բազմողը, դա մինչև այսօր հաստատ յայտնի չէ։

Թաւրիզից 6—7 ժամ հեռու հայաբնակ գիւղերում տեղաւորված վասպուրականցի գաղթականների վիճակը միաց անստոյգ կացութեան մէջ։ Մինչև այսօր Թաւրիզի Հայուհեաց ընկերութեան նպաստներով և այլ մասնաւոր օգնութիւններով մի կերպ գլուխները պահեցին. ինչ պէտք է լինի սրանից յետոյ։ Այս օրերս խումբ-խումբ գալիս են Թաւրիզ և դիմում կանանց ընկերութեան, չատ արդարացի պահանջներով. «Կամ հաց տուէք մեզ, կամ գործ, որ աշխատենք և կամ ճանապարհածախս՝ Սալմաստ և այլ տեղեր գնալու։» Թաւրիզի Հայուհեաց բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը մի նամակով դիմեց Սարաճեան վարդապետին խնդրելով, որ հոգաբարձուների հետ խորհի և մի նոր միջոց առաջարկի ընկերութեան։ Դիցուք թէ կանանց ընկերութիւնը կամենում է որոշ չափով օգնել գաղթականներին. արդեօք ճանապարհածախս տալ Սալմաստ գնալու, իմանալով մի և նոյն ատեն նոյն տեղի քաղաքական հանգամանքները, թէ Թաւրիզում օգնել և ինչ նպատակով։ Ինչ կը լինի դրանց վիճակը, եթէ առանց գործնական պարապմունքի չարունակեն մնալ դռնէ դուռ ման եկող մուրացիկներ։ Մէօհրիզ գիւղի թուրք գիւղատէրը խոստացել էր տալ եզ և գործիք վարուցան անելու համար։ Արդեօք նպատակայարմար չէր լինի հոգաբարձութեան կամ կանանց ընկերութեան կողմից մէկը ներկայանար թուրք գիւղապետին, բանակցէր նրա հետ՝ խոստանալով տալ ընկերութեան կողմից սերմ և այլ կարելի միջոց։

Գաղթականների մասին խօսելիս՝ չենք կարող մոռանալ Մակուի խանութեան ներքոյ գտնված գաղթական հայերի գժնդակ վիճակը, որին ենթարկվեցին այս վերջին օրերը։ Գերմանացի Ֆիշէր և շվեդացի Հոյէր, երբ իրանց գործունէութիւնը բաժանեցին, Մակուի թիւրքահայ գաղթականները մնացին Հոյէրի խնամատարութեան տակ, որի կողմից մի հայ երիտասարդ վերահսկող նշանակվեց խեղճերի վրա։ 15 օր առաջ Մակուի և շրջակայքի ֆանատիկոս մոլլաները ստիպեցին գաղթականներին դուրս գալ երկրից, իրանց հետ յարմարեցնելով Թէմուր խանի հիւանդոտ որդուն՝ հիմնիկվայ խանին։ Երիտասարդ վերահսկողը բռնութիւններից փախել էր արդէն. 70—80 գաղթականներին ուժով քըշեցին Երասխի ափը—Շահթախտ։ Սոված ու անտէր խեղճերը՝ ծեր, կին, երեխայ, չը կարողացան անցնել սահմանի միւս կողմը, իսկ այս կողմից ստիպում էին։ Այդ դառնութեան մէջ մնացին մի քանի օրեր, մինչև որ լուր ստացվեց այստեղ, և թաջիր-բաշի Ցոնանեանց դիմեց և յայտնեց Ամիր Նիզամին տխուր անցքը։ Ամիր Նիզամը իսկոյն հեռագրեց, որ յետ բերեն գաղթականներին և ամէն տեսակ դիւրութիւն տան նրանց։ W.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լոնդոնում նոյերս հրատարակվեց Կապոյտ գիրք չինական գործերի մասին: Անգլիական մամուլը սաստիկ քննադատում է Կապոյտ գիրքը և առհասարակ իր դժգոհութիւնն է յայտնում Սօլսբէրիի վերաբերմամբ: «Times», «Morning Post» և «Daily News» մեղադրում են մարքիզ Սօլսբէրիին [illegible] «Daily Chronicle» [illegible] «Daily Telegraph» [illegible]

—Լոնդոնից հեռագրում են ապրիլի 16-ից. [illegible] 125,000 [illegible]

—«Daily Mail» [illegible]

—«Indépen. Belge» [illegible]

—[illegible]

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Новости» [illegible] ապրիլի 16-ից, [illegible] 109 [illegible]

«Պրոֆէսօր Շէնկ [illegible]

«Պրոֆէսօր Շէնկի [illegible]

«Շէնկ [illegible] թի վրա, այն է, որ անբերրի տարիները, երբ տաւարը, սնունդի պակասութեան պատճառով, կոտորվում է մեծ քանակութեամբ և միսը էժանանում է, ծնվող տղաների թիւը մեծանում է, որովհետև կանայք, աւելի մսով կերակրվելով, ընդունում են աւելի մեծ քանակութեամբ սպիտակուց:

«Շէնկ ապացուցանում է, որ սեռը որոշելու վրա ներգործելու եղանակը որոնում էին և ամենահին ժամանակներում, Հիպօկրատի օրերից»:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ԱՄԵՐԻԿՕ-ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

—

ՄԱԴՐԻԴ, 21 ապրիլի: Սագաստա գնաց պալատը, ինչպէս կարծում են, հաղորդելու թագուհի-խնամակալուհուն այն հեռագիրը, որը տեղեկացնում է, թէ Կավիտէ քաղաքը հողի հետ է հաւասարեցրած, և որ Մանիլա քաղաքի մի մասը, որը պարսպապատ չէր, այրված է: Հաւատացնում են, որ ամերիկացիները ռումբեր էին արձակում կէրօսինով, որով և բացատրվում է «Christina» նաւի հրդեհը: Մինիստրները արտակարգ խորհրդի են կանչված:

ՄԱԴՐԻԴ, 21 ապրիլի: «Imparcial» հաւանական է համարում ազգային մինիստրութեան կազմակերպութիւնը: Մեծ նշանակութիւն են տալիս մինիստրների այսօրվայ խորհրդին:

«Liberal» ասում է, որ ամէրիկացիները պահանջեցին իրանց տալ արշիպէլագոսի սպանիական բոլոր նաւերը, սպառնալով, որ մերժման դէպքում, կը ռմբակոծեն Մանիլիա և ուրիշ նաւահանգիստները:

ՄԱԴՐԻԴ, 21 ապրիլի: Մինիստրների խորհուրդը վերջացաւ, բայց պաշտօնական հաղորդագրութիւնը չը հրատարակվեց: Վճռված է անյապաղ պատերազմական դրութիւն հրատարակել Մադրիդում: Ֆիլիպպինեան կղզիներից ոչ մի տեղեկութիւն չէ ստացված, որովհետև ծովային հեռագրաթելը կտրված է: Մինիստրները, դուրս գալով խորհրդից, ասացին լրագիրների թղթակիցներին, թէ բոլորովին ճիշդ չէ, որ իբր թէ մինիստրական ճգնաժամ է տեղի ունենում:

ՊԱՐԻԶ, 21 ապրիլի: Համօտօ փակեց յունական փոխառութեան համար կազմված յանձնաժողովը: Երաշխաւորած փոխառութեան հրատարակութիւնը նշանակված է մայիսի 2-ին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Ապրիլի 21-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ	94	ր.	90 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկ „ „	46	„	22½ „
Պարիզի վրա 100ֆրանկ „ „	37	„	47½ „
Պօլուիմպերեալ	—	„	— „
Մաքսային կուպօնները	149	„	— „
Բօրսային դիսկօնտ	4¾	„	6% „
4% պետական ռէնտա	100¾	„	— „
4% Ներքին փոխառութեան	100	„	— „
4½% գյուղ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	100	„	— „
4½% վիլայեթ. գիւղ. հող. բանկի	100½	„	— „
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	284½	„	— „
Նոյնը „ Երկրորդ —	248	„	— „
5% գյուղ. թղթ. ազն. կալ. բանկի.	222¾	„	— „
5% պետական երկաթուղ. ռէնտա	—	„	— „
Պետերբ. քաղ կր. ընկ. օբլ. 5%	101	„	— „
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ	100¾	„	— „
Օդեսայի — —	100¼	„	— „
Թիֆլիսի — —	100	„	— „
Թիֆլիսի կալ. բանկի 6% —	102	„	— „
Նոյնը — — 5% —	100	„	— „
Քութայիսի կալ. բանկի. 6%	102	„	— „
Նոյնը — — 5%	100	„	— „

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՋՕՆ ՍՏԻՒԱՐՏ ՄԻԼԼԻ
ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Գրքի հայերէն թարգմանութիւնը՝ հեղինակի համառօտ կենսագրութիւնով: Գինը 1 րուբլի 20 կոպէկ, ճանապարհածախսով:

Մամուլի տակ է Ս. Տէր-Աւետիքեանի «ԻՌԼԱՆԴԻԱՅԻ ԴԱՏԸ». գինը 80 կոպէկ, ճանապարհածախսով:

Դիմել՝ Москва, Сухаревевская площадь, д. № 306, Л. Д. Саргсянцу. 4—5

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին նեարդային հ.

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՐՈՒԴԵՆԿՕ—10½—11½ ժ.: կանանց և երեխայոց հ., ծաղկի պատուաստումն:

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11½—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—1½—2½ ժ. ներքին, և միզասեռական հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Վ. Մ. ՄԱԽՎԻԼԱՁԷ—5—6 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—6½—7 ժ.

Ա. Ն. ՇՊԱԿՕՎՍԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.

Տ. Ի. ՐՈՒԴԵՆԿՕ հիւանդանոցումը քիմիական [illegible]

106—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, ապրիլի 23-ին, Մօսկվայի Կօրշի թատրոնի ռուսաց դրամատիկական խմբի արտիստները, Ֆ. Ա. Կօրշի անձնական ղեկավարութեամբ, կը ներկայացնեն

Առաւօտեան և երեկոյեան ներկայացումներից առաջ, Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնայի անուանակոչութեան առիթով, կը կատարվի «Боже Царя храни» ազգային օրհներգը:

I

Կը ներկայացվի
Առաւօտեան, վերջին անգամ

ДВА ПОДРОСТКА

Կոմ. 5 գործ. և 7 պատկերով:

Մասնակցում են՝ տ. տ. Ազօզարօվա, Միրօնօվա, Շարօվիէվա, Մուզիլ-Բօրօզդինա, Կվարտալօվա, պ.պ. Եաkօվլէվ, Գրէկօվ, Զարսկի, Սաշին, Տուգանօվ, Սմօլիակօվ և ուրիշները: Գները պակասեցրած են: Սկիզբը 12½ ժամին ցերեկվայ:

Երեկոյեան, առաջին անգամ, Թիֆլիսում:

СЕРДЦЕ НЕ КАМЕНЬ

Կոմ. 4 գործ. Օստրօվսկու:

II

Дорогой поцѣлуй

Վոդ. 1 գործողութեամբ:

Մասնակցում են՝ տ.տ. Միրօնօվա, Ռօմանօվսկայա, Օմուտօվա, Շարօվիէվա, Մուզիլ-Բօրօզդինա, Միրսկայա. պ.պ. Գրէկօվ, Եաkօվլէվ, Սվէտլօվ, Վեազօվսկի, Սմօլեակօվ, Սաշին, Իւրիեվ և ուրիշները:

Սկիզբը 8 ժամին:

ԱՆՈՆՍ. Վաղը, դերասանուհի Ա. Եա. Ազօզարօվայի բենեֆիսին, կը ներկայացվի I. առաջին անգամ «Вторая жена» նոր պիեսան, դրամա 4 գործ. հեղ. Պինէրօի: II «Откликнулось сердечко». վօդէվիլ 1 գործողութեամբ: 1—1

Въ четвергъ, 23 апрѣля, въ 11 часовъ утра, въ залѣ Тифлисской Городской Думы, состоится

ОБЩЕЕ СОБРАНІЕ
(вторичное)

Членовъ „Общества вспомоществованія нуждающимся ученикамъ училищъ, содержимыхъ на средства г. Тифлиса

Предметы занятій:

1) Разсмотрѣніе и утвержденіе отчета за 1897 г. 2) Докладъ Ревизіонной Коммисіи по ревизіи отчета за 1897 г., и 3) Выборы, взамѣнъ выбывающихъ по очереди: Предсѣдателя распорядительнаго комитета, одного члена комитета, казначея, секретаря и трехъ членовъ ревизіонной коммисіи. 2—2

ԲՕՐՖՕՄՈՒՄ

վարձով է տրվում և ծախվում է կահաւորված երկյարկանի ԱՄԱՐԱՆՈՑ, նախկին Եա. Ս. Արէսօլօմօվի, իսկ այժմ պատկանող Թիֆլիսի քաղաքին, 5 սենեակով ստորին և 4 սենեակով վերին յարկում, խոհանոցներով: Պայմանների մասին դիմել Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութեանը: 2—3

27 Апрѣля 1898 года, въ 2 часа дня, въ помѣщеніи Тифлисскаго Окружнаго Суда, имѣетъ быть засѣданіе Кавказскаго Юридическаго Общества по случаю 25-ти лѣтія со дня учрежденія Общества.

Программа засѣданія:

1) Рѣчь предсѣдателя Общества Ѳ. А. Быкова по случаю 25-тія существованія Общества.

2) Сообщеніе Секретаря Общества А. С. Френкелля: „Краткая исторія дѣятельности Общества за 1873—1898 г.“

3) Разные административные вопросы.

Согласно § 17 Устава въ засѣданія Общества дѣпускаются и посторонніе лица. 3—3

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ
Ա. ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

Ընդունում է երթեւեկ, կիսաթօշակաւոր և գիշերօթիկ աշակերտներ: Պատրաստում է գիմնազիաների, կադետների կօրպուսի, ռեալական և այլ ուսումնարանների համար:

Փոքր պատրաստականում երեխաները ընդունվում են առանց քննութեան, վեց տարեկանից սկսած: Ուսումնարանում ուսուցանում են բարձրագոյն ուսումն աւարտած մասնագէտներ, գիմնազիական ուսուցիչներ: Աւանդելի առարկաներն են՝ կրօն, ռուսաց, հայոց, ֆրանսիական, գերմանական, լատինական, յունաց, վրաց լեզուներ, թուաբանութիւն, ալգեբրա, երկրաչափութիւն, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն (ռուսաց և ընդհանուր), բնական գիտութիւն, նկարչութիւն, գրութիւն, երգեցողութիւն:

Հասցէն. ТИХЛИСЪ, Гановская ул., № 11. 3-րդ գիմնազիայի մօտ: (5) 1—10

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ յայտնում է ի գիտութիւն Ընկերութեան անդամների, որ առաջիկայ կիրակի օր, ապրիլի 26-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին Թիֆլիսի դումայի դահլիճում նշանակված է ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ: Ապրիլի 26-ին, կիրակի, Մողնու եկեղեցում, պատարագից յետոյ պէտք է կատարվի հոգեհանգիստ ի յիշատակ հանգուցեալ Յովհաննէս Խուդադեանի և հոգեհանգստից յետոյ պէտք է տեղի ունենայ ժամը 12-ին հանգուցեալի մահարձանի բացումը. իսկ ապրիլի 28-ին, երեքշաբթի երեկոյեան, պէտք է լինի Ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը, եթէ ժողովի պարապմունքները չաւարտվեն, 25-ին:

Ժողովի պարապմունքի առարկաները լինելու են. 1) Ընկերութեան 1896 թուի ընդհանուր, այն է՝ կենտրոնի և ճիւղերի հաշուի քննութիւնը. 2) Խորհրդի 1897 թուի հաշուի քննութիւնը. 3) Վերաստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը խորհրդի 1896 և 1897 թ. հաշիւների մասին և խորհրդի բացատրութիւնները. 4) Ընկերութեան 1898 թ. ընդհանուր, այն է՝ կենտրոնի և ճիւղերի նախահաշուի քննութիւնը. 5) Խորհրդի զեկուցումը հանգուցեալ Յովհաննէս Դ. Խուդադեանի Ընկերութեան թողած ժառանգութեան մասին. 6) Խորհրդի զեկուցումը յանուն Խուդադեանի Թիֆլիսում չքաւոր աշակերտների համար հանրակացարան (Общежитіе) հիմնելու մասին. 7) Խորհրդի զեկուցումը «Աբովեան-Նազարեան գրական ֆօնդի» մասին. 8) Ընկերութեան մի քանի անդամների առաջարկութիւնը Թիֆլիսի էժանագին գրադարան-ընթերցարանին նպաստ տալու մասին. 9) Մակար Ջմշկեանի երկու յայտարարութիւնները՝ բժշկապետ Բագարատ Նաւասարդեանին Ընկերութեան պատուաւոր անդամ ընտրելու և Թիֆլիսում ապաստարան հիմնելու մասին. 10) Պաշտօնատար անձանց ընտրութիւնը, այն է՝ Ընդհանուր ժողովի նախագահի և քարտուղարի, խորհրդի վեց անդամի և երկու փոխ-անդամի, վերաստուգող յանձնաժողովի երեք անդամի և գրաքննական—յանձնաժողովի հինգ անդամի:

Ընկերութեան 1896 և 1897 թուի տեղեկագիրը տպագրված լինելով ապրիլի 22-ից, անդամները կարող են մի-մի օրինակ ձրի ստանալ խորհրդի գրասենեակից (տ. Նախկին Տէր-Աստուածօվի, Երևանեան հրապ. դէմ). անդամները հրաւիրվում են վերանորոգել իրանց անդամակցութիւնը: (չ., ե., հ., չ.) 3—4

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԻԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, ապրիլի 29-ին (մայիսի 16) ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ շոգենաւը, նաւապետ ՇԷԼՏ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեան, [illegible] (ե. չ. չ.) 20—20